

A várossá nyilvánítások helye a hazai posztoszocialista urbanizációban

Gondolatok és kérdések az elmúlt
negyedszázad várossá nyilvánításainak
tükrében

Dr. Trócsányi András

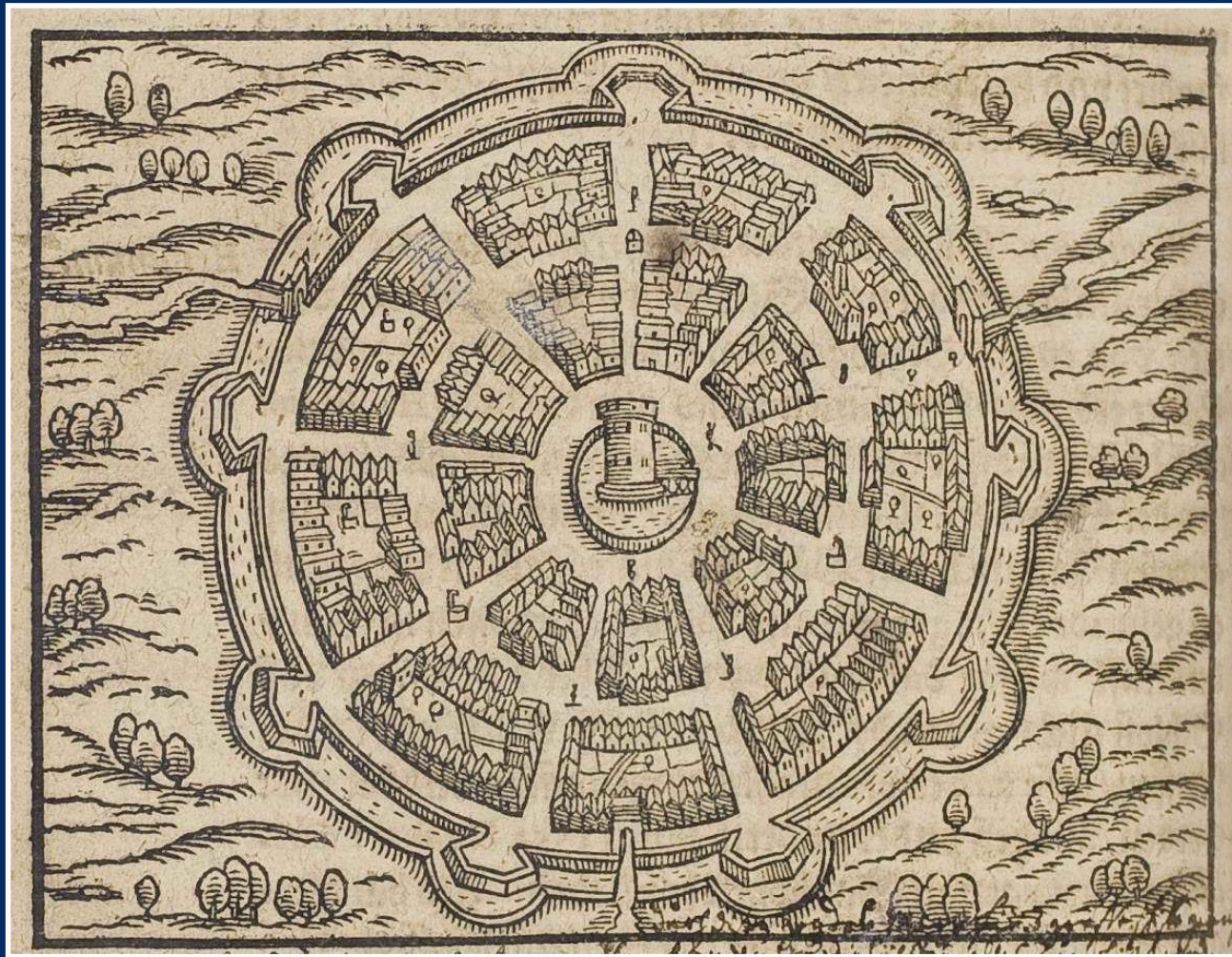
Nagyvárad, 2016. szeptember 16.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

Változó városfogalmak a világban

Változó városfogalmak a világban

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

Változó városfogalmak itthon

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

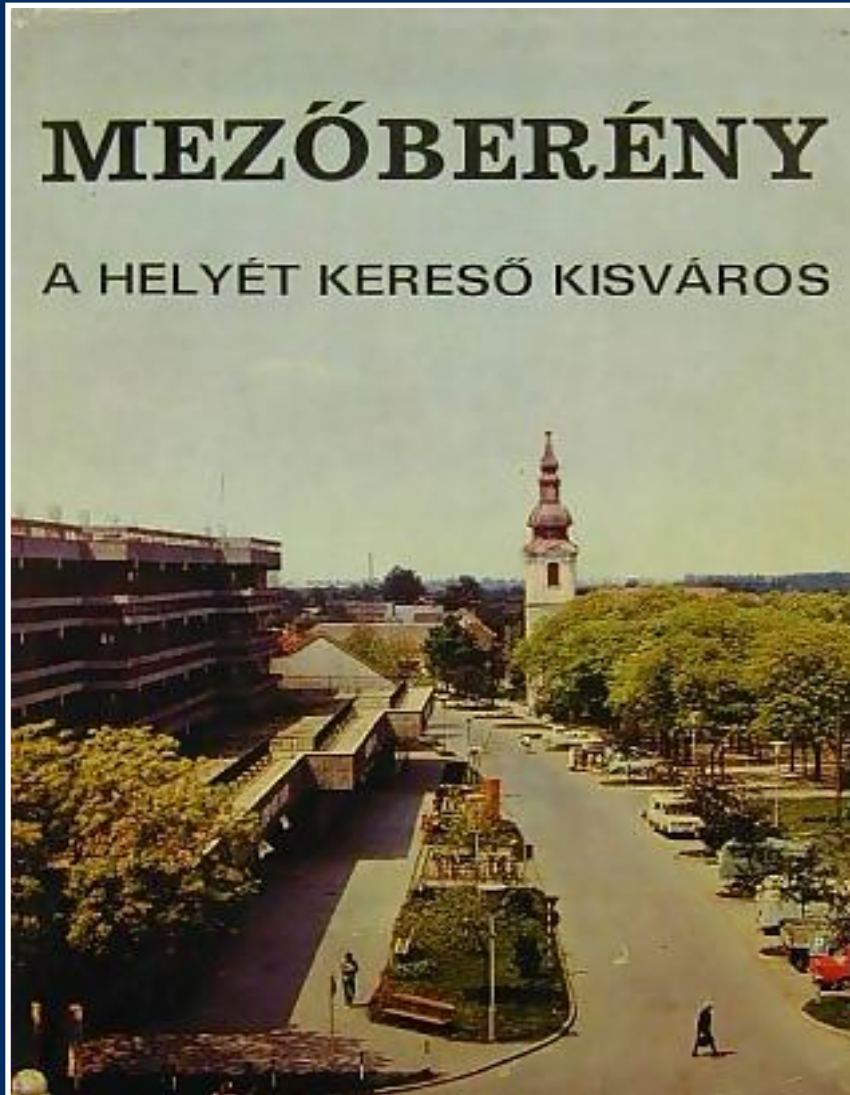
Változó városfogalmak itthon

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

A formális és funkcionális urbanizáció kérdése

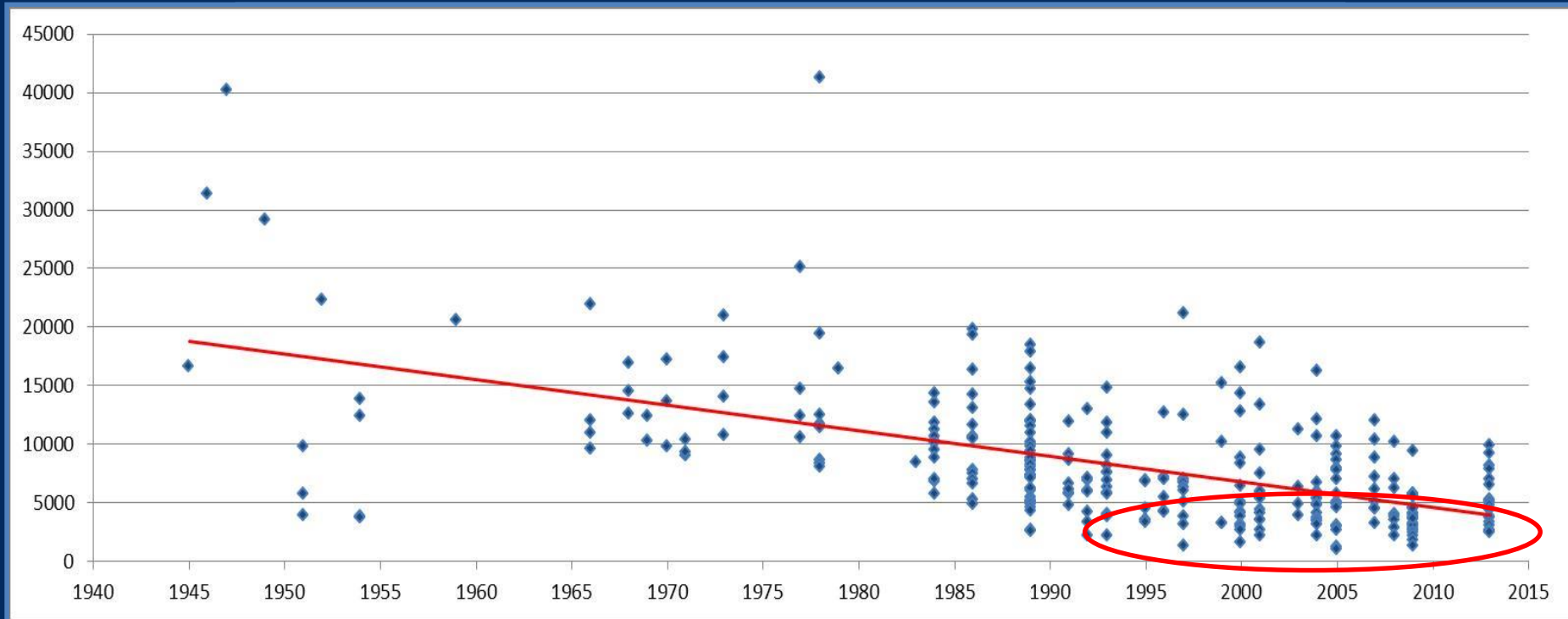
A városodás háttere (1990-2013)

- Megkésett városodás → elhalasztott kereslet → tartós presszió a kormányzaton
- Megengedő szabályozás, (gyakorlatilag) nincs küszöbérték → még megengedőbb szabályozás (2012-től)
- Városi rang → városi cím: tartalmában átalakul(t)
- Települési kezdeményezés jelentősége
- Új városértelmezések, -típusok megjelenése

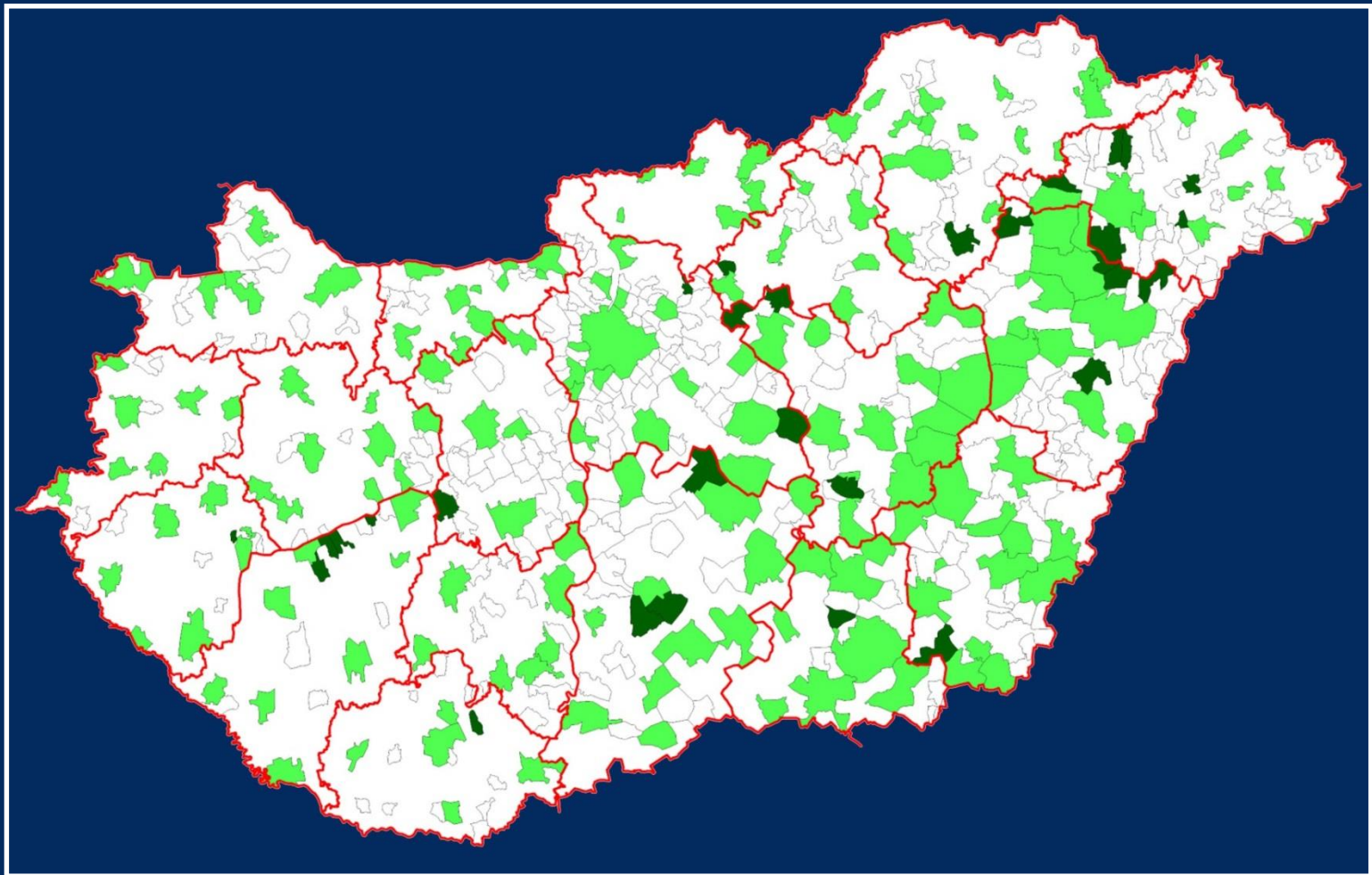
A folyamat számokban

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

A folyamat térképen (1991-1993)

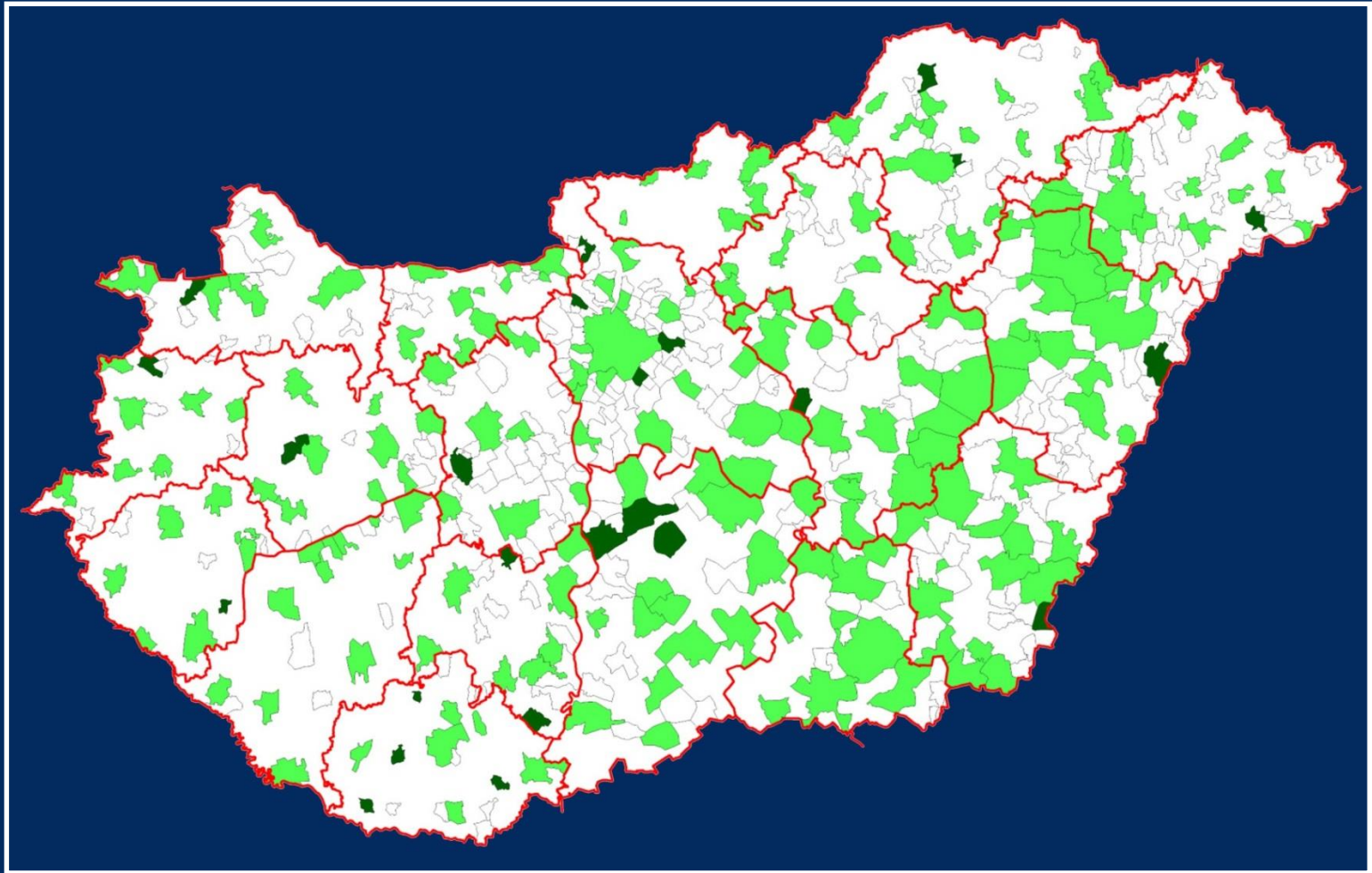
A lemaradtak urbanizációja

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

A folyamat térképen (1995-1997)

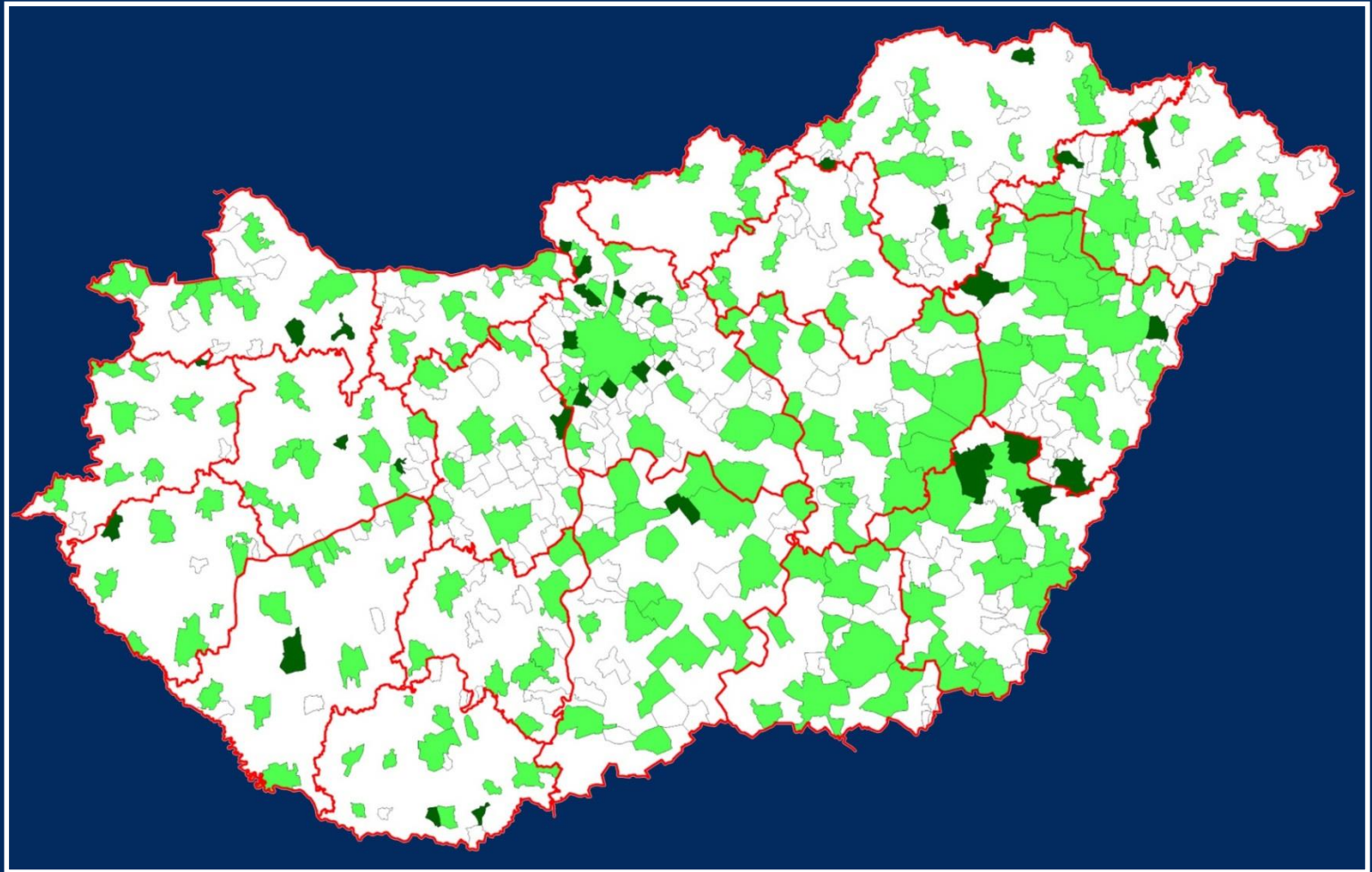
Alsófokú központok, agglomeráció, bokorhatás

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

A folyamat térképen (1999-2001)

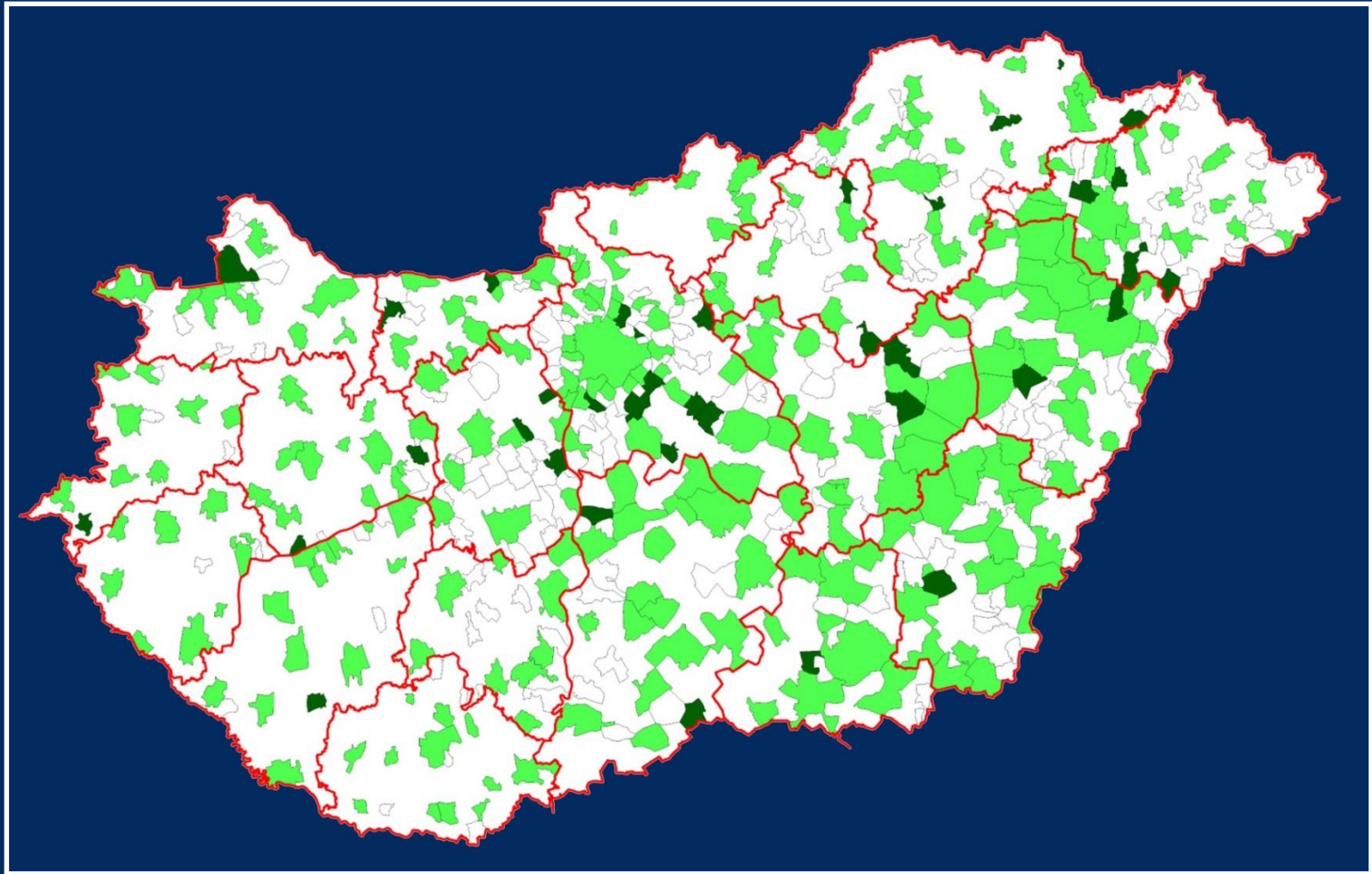
Agglomeráció, imázsvárosok, kismezővárosok

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

A folyamat térképen (2003-2005)

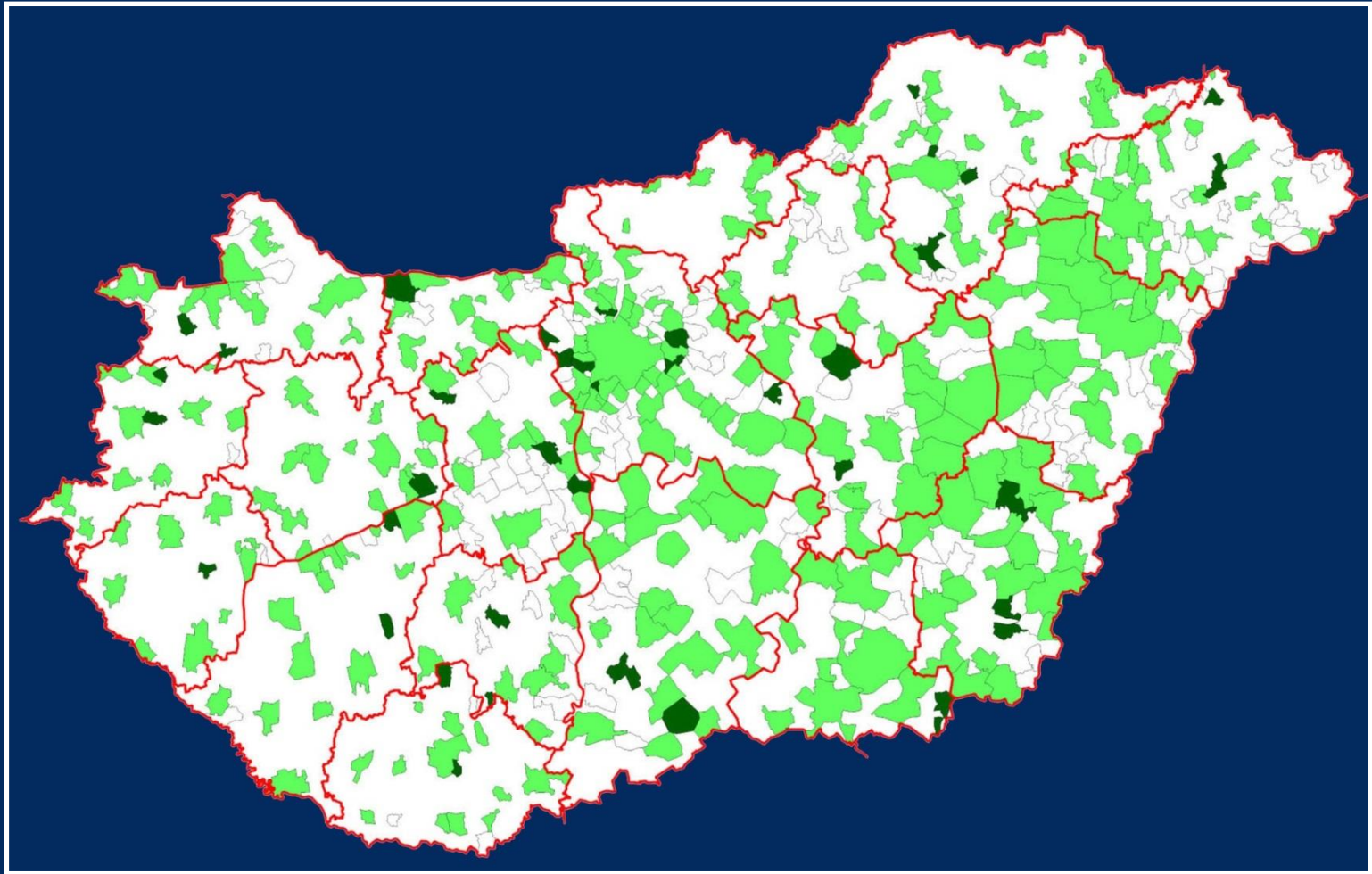
Agglomeráció, elmaradott térségek központjai, régióközpontok
szuburbiái

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

A folyamat térképen (2005-2009)

Agglomeráció, mikrotérségi központok, régióközpontok
szuburbiái

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

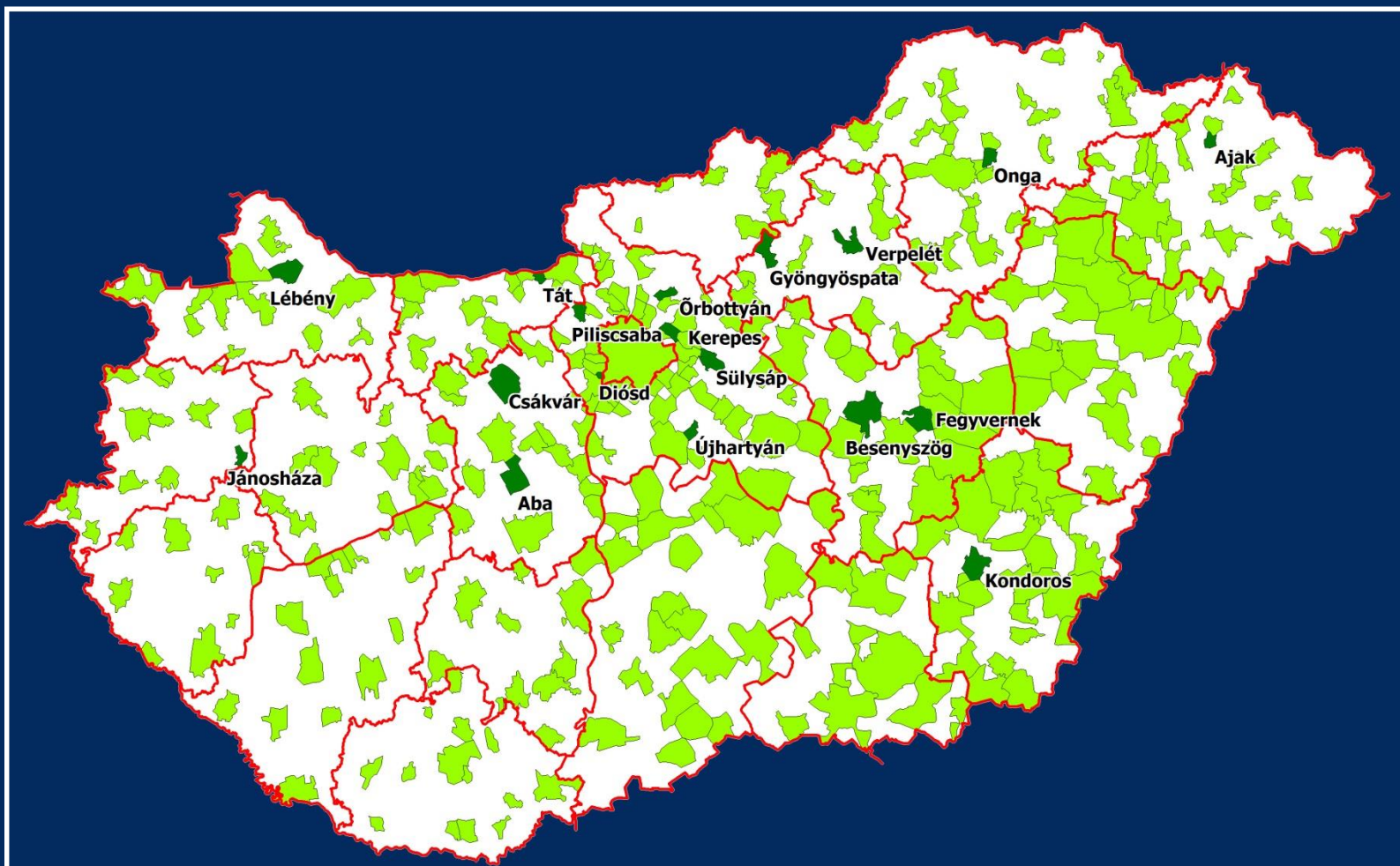

Új törvényi szabályozás

- 2011. évi CLXXXIX. (XII. 28.) törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- 2012. évi XCIII. (VII. 5.) törvény a járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról
- 321/2012. (XI. 16.) Kormányrendelet a területszervezési eljárásról (2015. évi módosítások...)
- *Állandó kritériumok: fejlettség, térségi szerep, helyi kezdeményezés, de egyéni mérlegelés(ek)...*

A folyamat térképen (2013)

Pest megye, alföldi dominancia, községek előremenekülése

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK

Fejlettség, térségi szerep...(2015)

14/A. § (1) ... **térségi szerepet betöltőnek kell** tekinteni azt a községet, amely esetén a **községben dolgozók legalább 20%-a** más településről jár be dolgozni.

(2) A kezdeményezések értékelése során az **átlagos városi fejlettségi szintet elérőnek kell tekinteni különösen** azt a községet, amely

- a) lakosságszáma ... **meghaladja a 10 000 főt** és az azt megelőző öt évben **folyamatosan növekedett**,
- b) a **csatornázottsági** arány minimum 60%-os,
- c) a teljes **közművesítettség** 60%-ban megvalósul,
- d) a **szilárdburkolatú utak** aránya legalább 90%-os,
- e) rendelkezik alapfokú és középfokú **nevelési-oktatási intézménnyel**,
- f) rendelkezik **rendőrkapitánysággal** vagy helyi **rendőrőrrsel**,
- g) rendelkezik hivatásos **tűzoltósággal**, katasztrófavédelmi őrrsel vagy önkormányzati tűzoltósággal,
- h) rendelkezik egészségügyi alapellátással,
- i) rendelkezik **közfinanszírozott egészségügyi szakellátással**,
- j) rendelkezik **tanuszodával** vagy többcélú **sportcsarnokkal**,
- k) ha a helyi önkormányzat bevezetett ilyen adónemet - a helyi önkormányzat bevételeinek legalább 20%-a **helyi iparűzési adóból** folyt be.

A kritériumrendszer kritikája

- A térségi komponens reálisnak látszik, bár a vonzáskörzetek jelentősen összeszűkültek
- A 10 000 fős létszámminimum irreális
- A csökkenő rendszerben a növekedés túlzott elvárás
- Az iparűzési adóbevétel arány nehezen teljesíthető, az idegenforgalmi adó nem számít annak...!?
- Középiskola gyakorlatilag nincs és ha lenne is, kinek?
- Építkezni, burkolni lehet, de a problémákat nem kezeli
- Az elvárt mutatók közül számos állami feladat, nem önkormányzati hatáskör (középfokú oktatás, rendőrség, szakorvosi ellátás, katasztrófavédelem, sportcsarnok, tanuszoda)

Mit jelenthet a formális urbanizáció ezen mennyiségi forradalma?

- Innovációs jelenség?
 - Az új városok a modern urbanizáció, mint innováció késői adaptálói, továbbítói
- Reziliencia kérdése?
 - Alkalmazkodóképesség az újhoz (demográfia, finanszírozás, igazgatás, intézmények, válság...)
 - Endogén erőforrások hiányában a külső forrásokhoz való hozzájutás képessége
 - Településvezetés jelentősége (polgármester, jegyző, civilek)
 - Proaktív szemlélet, eszköz/út a funkcionális urbanizációhoz

Mit jelenthet a formális urbanizáció ezen mennyiségi forradalma?

- Posztmodern átmenet?
 - Kimerülő (demográfiai) tartalékok és külső források – új megközelítések szükségesek?
 - Élhető helyek (LOHAS, Cittaslow)?
 - Lassabban csúszók?
- Deruralizáció?
 - Nem urbanizálódunk, hanem deruralizálódunk?
- Sikereség?
 - Erősebb érdekartikuláció, illetve hálózati kapcsolatok?

Összefoglalás (1.)

- A rendszerváltás piaci folyamatai differenciálták a (kis)településeket (is) *leszakadókra* és *dinamikusabbakra*, utóbbiak akár várossá is válhattak
- Az elmúlt negyedszázad urbanizációjában előbb a *'passzívárosodás'* és *'aktívárosodás'*, majd a *'proaktívárosodás'* vált dominánssá
- Az időszak urbanizációs folyamatai funkció-dekoncentrációt, a folyamatos forráskivonás intézményi és igazgatási koncentrációt indukáltak. Mindkét folyamat segítette a várossá válást
- A *járási város* kategória értelmet adott a mikrotérségi szerepű (új) városoknak

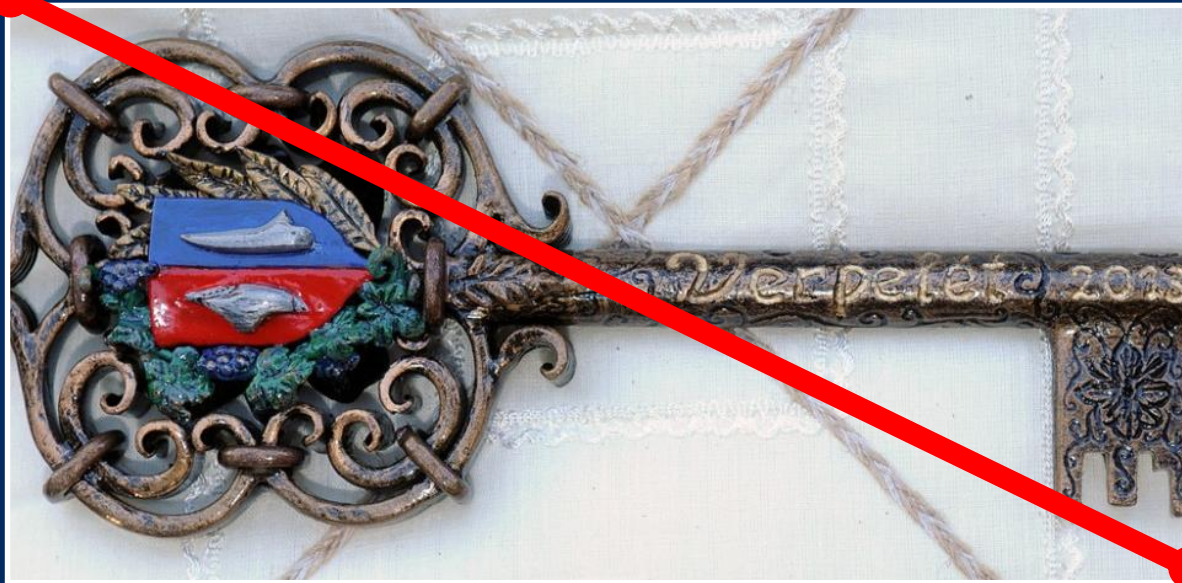

Összefoglalás (2.)

- Város (Pirisi G. 2009): A környezetükből társadalmi és/vagy gazdasági és infrastrukturális elemek sűrűsödésével kiemelkedő, városias életformát kínáló, önmagukat városként definiáló település
- Hazai környezetben a leszakadásban pozíciójukat megtartó, esetleg erősítő, (mikro)környezetében fejlettebb, községek joggal és sikerrel aspiráltak a városi címre, ezek a *városszerű települések*
- A várossá válás sok esetben fejlődési, fejlesztési potenciálként/eszközként szolgált
- A formális urbanizáció vége, új (centralizált) funkcionális urbanizáció?

Köszönöm a figyelmet!

troand@gamma.ttk.pte.hu
www.varossanyilvanitas.hu

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR FÖLDRAJZI INTÉZET
TÁRSADALOMFÖLDRAJZI ÉS URBANISZTIKAI TANSZÉK